

Raampjes monteren en voorzien van kunstraat

Na kennisname van de artikelen in de rubriek 'Voor beginnende imkers' van Jan de Groot, vraag ik mij af of de behandelde onderwerpen aangemerkt moeten worden als lesstof voor beginnende imkers. Hoe het ook zij, toch wil ik een uitvoerige reactie te geven op 'Het sorteren van ons ratenbestand', opgenomen in het maandblad van september 1993. Ofschoon dit wel afgestemd is op beginnende imkers, staan er een aantal aspecten in vermeld, die ik op zijn minst als omstreden zou willen aanmerken.

308 Kunstraat niet van kunststof

Tijdens het geven van de cursus 'Bijenteelt voor gevorderden' mocht ik nog al eens ervaren dat elders opgeleide 'beginners' vaak op de meest uiteenlopende wijzen waren onderwezen over de manier waarop een raampje van bedrading en kunstraat moest worden voorzien. Een vaak misleidend effect veroorzaakte daarbij het woord 'kunstraat', waarbij iemand onder de beginners zelfs nog meende, dat het werkelijk om kunststof ging, in plaats van echte bijenwas!

Alleen was van de hoogste kwaliteit

In Engelstalige landen gebruikt men voor de benaming kunstraat het begrip 'foundation' (letterlijk vertaald: fundament), welke fijnzinnige omschrijving aan duidelijkheid niets te wensen overlaat. Onze Duitse imker-collega's spreken van 'Mittelwand' ofwel middenwand, hetgeen het produkt eveneens op betere wijze verwoordt dan bij ons. Wellicht ten overvloede, kunstraat is zuivere bijenwas, kunstmatig voorzien van celindrukken, die evengroot zijn als die, die de bijen op natuurlijke wijze maken. Toevoeging van goedkope paraffine, e.d. aan kunstraat is door een leek niet te onderscheiden, maar zou niettemin een uiterst kwalijke en milieu-onvriendelijke zaak zijn. Aangekochte partijen was, bestemd voor de fabricage van kunstraat, zijn meestal van buitenlandse herkomst. Deze partijen zijn voorzien van een was-certificaat, waarop de exacte samenstelling staat aangegeven.

Eén raamtype in meerdere uitvoeringen

Hoewel we in ons land, in tegenstelling tot de ons omringende landen merendeels één type raampje bezitten, het Simplexraampje, zijn we er ondanks dat toch in geslaagd een aantal varianten uit te brengen, zoals:

- raampjes met en zonder zaagsnede;
- met verticale en horizontale bedrading;
- met gewalste en gegoten kunstraat en
- met diverse wijzen van montage.

Geen wonder dat imkers die reeds enige tijd meelopen meestal bij hun eerst aangeleerde systeem blijven en er dikwijls onvoldoende bijilstaan welke variant voor hun bijen en hunzelf de meest ideale zou zijn.

Montage en bedrading van de raampjes

Op mijn trektochten in het buitenland heb ik vrijwel altijd een bezoek gebracht aan bijeninstituten en imkers, vooral professionele. Bij een rondreis door Zuid-Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland en Noord-Italië heb ik extra aandacht besteed aan de wijze waarop groot-imkers in die landen imkeren. Het is begrijpelijk dat grote imkers hun raampjes en ook de latjes met moderne houtbewerkingsmachines zelf fabriceren. Meestal wordt voor de raampjes een goede kwaliteit naaldhout, soms ook lindehout, beide van locale herkomst, gebruikt. Het boren van de gaatjes voor de bedrading geschiedt met behulp van een multi-boor, die gelijktijdig, drie of vier gaatjes in de verticale latjes boort. 'Ons' gaatjesapparaat, dat de gaatjes ponst, laat teveel houtweefsel in de gaten achter om de draden er snel doorheen te kunnen trekken, dit apparaat is dan ook meer bedoeld voor de kleine hobbyimker. Elke imker gebruikt er roestvrij stalen (RVS) raampjesdraad, 0,3 mm in diameter, waarbij het bedraden met allerlei ingenieuze hulpmiddelen plaatsvindt. De fabricage van raampjes, evenals het bedraden en voorzien van kunstraat, is winterarbeid; in het actieve seizoen is daar geen tijd voor. De RVS-draad helpt roestvorming te voorkomen, hetgeen speciaal van belang is als de was met azijnzuur of de varroamijt met mierzuur bestreden worden. Verder heeft roest een nadelige invloed op de was, die men er meestal zelf omsmelt.

Gegoten raat is er favoriet

Op de vraag wat voor raat men gebruikt, is het antwoord vaak gegoten kunstraat, met als voornaamste reden, dat het gemakkelijker in gebruik is dan gewalste. Weliswaar is gegoten kunstraat brozer dan gewalste, het grote voordeel is echter tweemaal. Allereerst kan men gegoten kunstraat reeds gedurende de winterperiode monteren zonder het risico te lopen dat het gaat golven. Gewalste kunstraat is voor wat dat aangaat erg gevoelig voor temperatuurwisselingen. Verder wordt gegoten raat vlugger door de bijen uitgebouwd. De juiste oorzaak

daarvan is moeilijk te achterhalen. Hierbij wordt wel opgemerkt dat gegoten raat iets dikker is (per kg één vel minder), zodat de bijen meer grondstof ter beschikking hebben bij de uitbouw. Om de proef op de som te nemen heb ik enkele malen gelijktijdig een vel gegoten en gewalste kunstraat aan aan weerszijden van het broednest gehangen. Hierdoor werd voor mij het overtuigend bewijs geleverd om voortaan gegoten kunstraat te gebruiken. De vermelding van Jan de Groot, dat gewalste kunstraat erg broos is en niet kromtrekt is onjuist. Die eigenschap geldt juist voor gegoten kunstraat! Gietwerk is namelijk altijd brozer en daardoor kwetsbaarder, terwijl walswerk juist flexibeler is dan gietwerk, zo ook bij kunstraat!

De zaagsnede en de wijze van bedrading

Raampjes met zaagsnede heb ik bij 'die grote jongens' nergens aangetroffen. Wel had ik enkele exemplaren meegenomen om te tonen dat deze variant in Nederland voorkwam. Overal ontving ik negatief commentaar op dit raampje met zaagsnede. Om te beginnen werd de wasmot erbij betrokken, alle oneffenheden aan de bovenzijde zouden namelijk wasmotinfiltraties in de hand werken. In de tweede plaats wordt de zaagsnede als een verzwakking gezien. Bij de discussie sprak men over de noodzaak om de bovenzijde van het raampje zo glad mogelijk te houden, zodat aanbouw van braamrat de bijenafstand niet in gevaar brengt. Bij 'Hochwaben' raampjes waarbij de verticale latjes langer zijn dan de horizontale, wordt dat in de Duitstalige landen nog wel gedaan; bakken met 'Hochwaben' worden echter niet gestapeld, zodat die bezwaren dan niet opgaan. De ervaring in ons land heeft geleerd, dat raampjes met verticale bedrading, waarbij boor of ponsgaatjes, oogjes en bedrading zich aan de bovenzijde van het raampje bevinden, in ruime mate worden voorzien van braamraat. Wordt die er afgeschraapt dan loopt men het gevaar de bedrading te beschadigen, terwijl met al die toestanden het aanzien van de bovenzijde er niet mee wordt gediend. Verder loopt men in dat verband het gevaar dat bij grote oogsten de diverse bakken aan elkaar worden gekit, zodat ze slechts met moeite vaneen te krijgen zijn. Raampjes met zaagsnede en verticale bedrading moeten dan ook als inefficiënt worden aangemerkt, ze zijn bij de moderne imker verleden tijd. Het propageren van verticale bedrading in een beginnersrubriek acht ik dan ook uit den boze.

Hoe verleiden we de bijen?

Wat mij bijzonder verraste was dat alle bezochte imkers hun kunstraat op de onderlat van het raampje plaatsen, en een smalle spleet (max. 5 mm) aan de bovenzijde vrijlaten. Zij stellen dat de bijen na het inhangen van zo'n raampje de bovenspleet onmiddellijk dichtbouwen. Laat men echter de onderspleet open, dan blijft die in vele gevallen geheel of gedeeltelijk open, wordt derhalve niet behoorlijk dichtgebouwd, hetgeen o.a. het zoeken van de moeder kan bemoeilijken. Tijdens het bezichtigen van diverse stallen werd bevestigd dat de raampjes er inderdaad volledig werden uitgebouwd: het betere imkerswerk! Helaas is het volledig uitbouwen van kunstraat in ons land vaak meer uitzondering dan regel, met andere woorden dit is een idee om snel over te nemen. De bovenste draad in het raampje wordt zo hoog mogelijk aangebracht. Logisch, want de bovenzijde van de kunstraat moet volkomen recht en precies onder de bovenlat komen. Hoe zeer het me ook spijt, ook hier ben ik het dus niet eens met Jan de Groot.

Wat leert ons de professionele imkerij?

Eigen ervaring en die van de beroepsmatige imkerij over de grenzen en met name in de Duitstalige landen op een rijtje zettend, zou ik aankomende, en, waarom ook niet, meer ervaren imkers het volgende in overweging willen geven:

- gebruik geen raampjes (meer) met zaagsnede;
- bedraad ze horizontaal en alleen met RVS-draad;
- gebruik gegoten kunstraat; in ieder geval stel ook uw bijen eens voor de keus: gegoten of gewalste kunstraat;
- monteer gegoten kunstraat op de onderlat van het raampje en houd een smalle spleet vrij aan de bovenzijde.

Als deze opgedane ervaringen om de bijen vooral een goede 'foundation' aan te bieden wil ik mijn mede-imkers niet onthouden. Mocht u in genoemde landen met vakantie gaan, laat dan uw blik eens vallen op de zo belangrijke 'foundation' (van bijen wel te verstaan). Behalve de beschreven bevindingen kan men bij buitenlandse collega's met grotere volkenbestanden nog vele interessante zaken gewaar worden.

P.S. Als u meer wilt weten dan zou u ook eens kunnen kijken in 'Haltung und Zucht der Biene' van Zander/Böttcher en ook het in het Nederlands vertaalde boek van Karl Weisz, 'Der Wochenend-Imker'.

J.J. Speelziek, Teuge